

Nuo 2012 metų balandžio 29 dienos, Parlamento atvirumo deklaraciją remia ir prie jos tobulinimo prisideda daugiau nei 100 organizacijų iš daugiau nei 60 valstybių (taip pat Europos Sąjunga ir Lotynų Amerika). Visą, atnaujintą šių organizacijų sąrašą galite rasti: openingparliament.org/organizations.

OpeningParliament.org

OpeningParliament.org padeda sujungti pasaulio pilietinės visuomenės organizacijas, kurios stebi, remia ir skatina atvirumą parlamentinėse ir kitose įstatymų leidimo institucijose savo šalyse. Šiame tinklapyje patalpinta įvairiomis kalbomis išversta Parlamento atvirumo deklaracija.

OpeningParliament.org buvo sukurtas kaip bendra *National Democratic Institute*, *Sunlight Foundation* ir *Latin American Network for Legislative Transparency* tinklo iniciatyva, remiama *Open Society Foundations* ir *the Omidyar Network*. OpeningParliament.org ir Parlamento atvirumo deklaracija atsirado po konferencijos, vykusios 2012 metų balandžio 30 – gegužės 2 dienomis. Šioje konferencijoje dalyvavo parlamento monitoringo organizacijos iš 38 valstybių. Konferencijos tikslas buvo pasidalinti tarptautinėmis strategijomis, kurios pagerina prieigą prie naudingos parlamentinės informacijos, ir dalijimasis gerosiomis parlamento atvirumo praktikomis. Ši konferencija buvo surengta dėka anksčiau išvardintų organizacijų bei *National Endowment for Democracy*, *World Bank Institute* ir Meksikos ambasados Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Speciali padėka skiriama organizacijoms, kurios išvertė deklaraciją: Lotynų Amerikos tinklas įstatymų leidimo skaidrumui (ispanų kalba), Nahwa Al-Muwatiniya ir *Regards Citoyens* (prancūzų kalba), Demokratijos ir pilietinės visuomenės koalicija (rusų kalba) ir *Al-Quds* politinių mokslų centras (arabų kalba). Šis dokumentas yra arba dar bus išverstas kitomis kalbomis, kurių versijas galite rasti www.openingparliament.org/declaration.

Viršelio dizainas: Phil Brondyke

Vertimas į lietuvių k.: „Transparency International“ Lietuvos skyrius

Norėdami rasti daugiau informacijos ar užduoti klausimų kreipkitės: www.openingparliament.org/contact.

Parlamento atvirumo deklaracija yra pasiekama viešai. Prašome žymėti OpeningParliament.org kaip šio dokumento kūrėją.

PARLAMENTO ATVIRUMO DEKLARACIJA

Santrauka

Tikslas

¹*Parlamento atvirumo deklaracija* yra pilietinės visuomenės parlamento monitoringo organizacijų kreipimasis į nacionalinius parlamentus, regioninius- ir tarptautinius įstatymų leidybos organus, tokiu būdu siekiant užtikrinti didesnius šių institucijų įsipareigojimus skatinant atvirumą ir piliečių įtraukimą į parlamentinę veiklą. PMO (Parlamento Monitoringo Organizacijos) šiandien vis labiau pripažįstamos dėl svarbaus savo vaidmens, jos siekia parlamento informaciją padaryti prieinamesnę piliečiams ir tokiu būdu stiprina jų pajėgumą dalyvauti parlamentiniuose procesuose bei didinti parlamentų atskaitomybę. PMO yra suinteresuotos ne tik siekti didesnio vyriausybės ir parlamentinės informacijos prieinamumo, bet taip pat pripažįsta didėjantį bendrojo dialogo poreikį tarp pasaulio parlamentų parlamentinių reformų klausimais. Ši deklaracija nėra tik kreipimasis imtis veiksmų, ja taip pat siekiama užtikrinti, kad toks parlamentų ir PMO tarpusavio dialogas vestų į didesnę atvirumą, kuris užtikrintų aktyvesnį piliečių įsitraukimą, labiau atstovaujančias institucijas ir, galiausiai, demokratiškesnę visuomenę.

Istorija

Ši deklaracija, kurios pagrindas yra skirtingi tarptautinės parlamentinės bendruomenės dokumentai, buvo aptarta PMO atstovų konferencijoje, kurią Vašingtone surengė Nacionalinis demokratijos institutas, Sunlight fondas ir Lotynų Amerikos įstatymų leidimo skaidrumo tinklas. Konferencija vyko 2012 metų balandžio 30 - gegužės 2 dienomis, o ją parėmė Omidyar tinklas, Atvirosios visuomenės institutas, Nacionalinis demokratijos labdaros fondas, Pasaulio banko institutas ir Meksikos ambasada JAV. Atnaujinta deklaracijos versija, atspindinti vyraujantį konsensusą tarp konferencijos dalyvių, tolimesniam svarstymui buvo perduota į „Open Legislative Data“ konferenciją Paryžiuje, kurią 2012 metų liepos 6-7 dienomis organizavo *Regards Citoyens*, *Centre d'études européennes de Sciences Po* ir *Médialab Sciences Po*. Tų pačių metų birželio 11 - liepos 7 dienomis deklaracijos projektas buvo patalpintas internete, tokiu būdu tikintis sulaukti visuomenės vertinimų ir komentarų. Paskutinė deklaracijos versija, kurią galima rasti ir OpeningParliament.org tinklapyje, buvo priimta Pasaulio E-Parlamentų konferencijoje Romoje 2012 metais, Tarptautinę demokratijos dieną - rugsėjo 15.

Siekiai

Atvirumo kultūros skatinimas. Parlamentinė informacija priklauso visuomenei, todėl piliečiai turi teisę ja naudotis ir pakartotinai publikuoti, išskyrus ribojimus, numatytus įstatyme. Tam, kad tokia

---

¹ Geriausių praktikų pavyzdžių ir komentarų apie deklaraciją ieškokite: <http://www.openingparliament.org/declaration>.

parlamentinio atvirumo kultūra įsigalėtų, parlamentas turi imtis priemonių, užtikrinančių visų piliečių dalyvavimą, laisvą pilietinę visuomenę bei efektyvią parlamento stebėseną, ir saugoti šias teises atlikdamas priežiūros funkciją. Parlamentas taip pat privalo užtikrinti, kad šios piliečių teisės į parlamentinę informaciją būtų įstatymiškai įtvirtintos. Parlamentas turi pareigą stiprinti piliečių supratimą apie parlamento veiklą ir, dalijantis gerosiomis praktikomis su kitais parlamentais, prisidėti prie atvirumo ir skaidrumo didinimo. Parlamentas turi bendradarbiauti su PMO ir piliečiais, kad užtikrintų, jog pateikiama parlamentinė informacija yra išbaigta, atitinkanti tikrovę ir pateikiama laiku.

Parlamentinės informacijos skaidrumo užtikrinimas. Parlamentas turi priimti tokias politikas, kurios įgalintų aktyvų parlamentinės informacijos skelbimą, jas periodiškai peržiūrėti ir tobulinti, pasinaudojant gerųjų praktikų pavyzdžiu. Parlamentinė informacija apima informaciją apie parlamento vaidmenį ir funkcijas, įstatymų leidybos procesus, įskaitant ir priimtų įstatymų ar jų pataisų tekstus, balsavimo informaciją, parlamento darbotvarkės klausimus, posėdžių transliacijas ir informaciją apie komitetų veiklą, archyvinę ir visą kitą informaciją, kuri yra susijusi su parlamento veikla ar yra jo darbo įrašų dalis, kaip pranešimai ir ataskaitos. Parlamentas turi pateikti informaciją apie parlamento vadybą ir administravimą, personalą, bei išsamią ir detalią informaciją apie parlamento biudžetą. Parlamentas turi pateikti informaciją apie parlamento narių biografiją, veiklą ir ryšius, įskaitant pakankamą kiekį informacijos tam, kad piliečiai galėtų priimti sprendimus apie parlamentarų dorumą, sąžiningumą ir potencialius interesų konfliktus.

Parlamentinės informacijos pasiekiamumo gerinimas. Parlamentas turi užtikrinti, kad informacija būtų plačiai prieinama visiems piliečiams nė vieno iš jų nediskriminuojant. Toks informacijos skleidimas turėtų vykti keliais kanalais, įskaitant tiesioginį stebėjimą, žiniasklaidą, radijo ir televizijos transliacijas (tiesiogines ir netiesiogines). Atsižvelgiant į erdvės ir saugumo apribojimus, piliečiams turi būti suteikiama galimybė fiziškai patekti į parlamentą. Reikalingos aiškiai apibrėžtos taisyklės, kurios būtų pateikiamos viešai ir reguliuotų žiniasklaidos bei kitų stebėtojų prieigą. Parlamentinė informacija turi būti nemokama ir pateikiama visomis nacionalinėmis ar numatytomis parlamento darbo kalbomis ir suprantama didžiąjai daliaipiliečių, tai daroma naudojant tokius įrankius, kaip santraukos, parašytos paprasta, lengvai suprantama kalba.

Užtikrinti elektroninį parlamentinės informacijos perdavimą. Parlamentinė informacija privalo būti pateikiama internete atvirais ir struktūrizuotais formatais. Tokiu būdu piliečiams suteikiama galimybė analizuoti ir panaudoti šią informaciją pasitelkiant įvairius naujausių technologijų įrankius. Parlamentinė informacija turi būti susieta su panašaus pobūdžio informacija bei lengvai surandama ir atsisunčiama, tokiu būdu skatinant naujausių technologijų naudojimą informacijos tyrimams. Net ir visuomenėse, kur interneto sklaida yra ribota, parlamentinė informacija, pateikiama internetiniuose parlamentų tinklapiuose, užtikrina valdžios ir piliečių dialogą. Taip yra todėl, kad toks informacijos transliavimas yra prieinamas daugeliui tarpininkų, kurie vėliau šią informaciją perduoda piliečiams. Tam, kad piliečiai būtų įtraukti, parlamento tinklapis turėtų naudoti tokius interaktyvius įrankius, kaip priminimai ar telefoninės paslaugos. Parlamentas turi teikti pirmenybę nepatentuotiems formatams, nemokamoms ir atviroms programinėms įrangoms. Parlamentas privalo užtikrinti

technologinį parlamentinės informacijos panaudojimą, tuo pat metu garantuodamas privatumą tų, kurie tos informacijos siekia.

PARLAMENTO ATVIRUMO DEKLARACIJA

Ižanga

KADANGI įtraukiantys, atsakingi, lengvai pasiekiami ir reaguojantys parlamentai bei kitos įstatymų leidybos institucijos yra demokratizacijos pagrindas dėl savo konstitucinės pareigos vykdyti įstatymų leidybą, atstovauti piliečiams, prižiūrėti vykdomosios politikos įgyvendinimą ir atspindėti piliečių interesus;

KADANGI parlamento atvirumas suteikia piliečiams galimybę gauti informaciją apie parlamento darbą, dalyvauti įstatymų leidybos procese, leidžia jiems išlaikyti parlamentarus atskaitingus ir užtikrina, kad piliečių interesams būtų atstovauta;

KADANGI piliečių teisės dalyvauti valdyme ir turėti prieigą prie parlamento informacijos yra užtikrinamos tarptautinių žmogaus teisių struktūrų² bei tarptautinių gairių ir normų, skirtų demokratinėms parlamentams ir priimtų tarptautinės parlamentinės bendruomenės;³ ir kadangi tarptautinės institucijos padėjo tvirtus pamatus atvirumui internete;⁴

KADANGI skaitmeninės eros pradžia iš esmės pakeitė parlamentinės informacijos viešojo naudojimo kontekstą ir piliečių lūkesčius, susijusius su geru valdymu, ir kadangi naujosios technologijos įgalina analizę ir pakartotinį parlamentinės informacijos panaudojimą su perspektyva sukurti bendras žinias ir informuotą atstovaujамąją demokratiją;

KADANGI tradicijų įvairovė, skirtinga patirtis, ištekliai ar kontekstas gali turėti įtakos būdai, kurių parlamentas renkasi savo atvirumo gerinimui, tačiau šie veiksniai nekenkia parlamento skaidrumo ir atvirumo gerinimo svarbai;

KADANGI parlamentinio atvirumo poreikis prisideda prie didesnio valdžios atvirumo poreikio ir kadangi dauguma valdžių bendradarbiauja su pilietine visuomene per tokias iniciatyvas kaip Atviros valdžios partnerystė tam, kad išvystytų įsipareigojimus, kuriuos būtų galima stebėti ir kurie įneštų daugiau skaidrumo, efektyvumo ir atskaitomybės vykdomosios valdžios darbe;

KADANGI vis daugiau iš pilietinės visuomenės kylančių parlamento monitoringo ir paramos organizacijų siekia vaidinti svarbų vaidmenį stiprinant parlamentų demokratinę atskaitomybę ir, kad galėtų įgyvendinti šiuos tikslus, jos reikalauja prieigos prie parlamentinės informacijos; ir kadangi

---

² Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, straipsniai nr. 19 ir nr. 21 ir Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, straipsniai nr. 19 ir nr. 25.

³ Šios normos ir gairės paremtos dokumentais, kuriuos sudarė ir priėmė *Inter-Parliamentary Union*, *Commonwealth Parliamentary Association*, *Southern African Development Community Parliamentary Forum*, *Assemblée parlementaire de la Francophonie* ir *Parliamentary Confederation of the Americas*.

⁴ *Inter-Parliamentary Union* ir *the United Nations Department of Economic and Social Affairs. Guidelines for Parliamentary Websites*, kovas 2009.

egzistuoja daugybė precedentinių stipraus bendradarbiavimo tarp parlamentų ir PMO pavyzdžių, kurie gali informuoti apie pastangas siekiant didesnio atvirumo;

TODĖL Parlamento Monitoringo Organizacijų bendruomenės atstovai⁵ sukūrė ir įsipareigojo gerinti toliau išvardintus parlamentinio atvirumo principus.

Atvirumo kultūros skatinimas

1. Pripažinti parlamentinės informacijos nuosavybę visuomenei

Parlamentinė informacija priklauso visuomenei, todėl piliečiai turi turėti teisę panaudoti ar publikuoti visą šią informaciją ar jos dalį. Visos išimties ar šio principo apribojimai turi būti aiškiai nurodyti įstatyme.

2. Skatinti atvirumo kultūrą per įstatymų leidybą

Parlamentas privalo priimti tokius įstatymus, vidines procedūrų taisykles bei elgesio kodeksus, kurie skatintų palankią aplinką, garantuojančią visuomenės teises į parlamento ir vyriausybės informaciją, skatinančią atviros valdžios kultūrą, užtikrinančią politinių finansų skaidrumą, saugančią saviraiškos ir susirinkimų laisvę bei užtikrinančią pilietinės visuomenės dalyvavimą įstatymų leidyboje.

3. Saugoti atvirumo kultūrą vykdant priežiūros funkciją

Vykdydamas jam priskirtą priežiūros funkciją parlamentas turi garantuoti, kad įstatymai, užtikrinantys vyriausybės atvirumą, būtų įgyvendinami efektyviai ir kad vyriausybė veiktų visiškai skaidriai bei toliau dirbtų tokio atvirumo skatinimo linkme.

4. Populiarinti pilietinį ugdymą

Parlamentas turi pareigą aktyviai remti pilietinį visuomenės, ypač jaunimo, švietimą. Tai daryti skatinant aiškesnį parlamentinių procedūrų, taisyklių, bei paties parlamento ir jo narių vaidmens supratimą.

5. Įtraukti piliečius ir pilietinę visuomenę

Parlamento pareiga yra aktyviai įtraukti piliečius ir pilietinę visuomenę į parlamentinius procesus ir sprendimų priėmimą nė vieno iš jų nediskriminuojant. Taip siekiama užtikrinti, jog būtų efektyviai atstovaujami piliečių interesai ir užtikrinama piliečių teisė teikti peticijas valdžiai.

---

⁵ Viso ir atnaujinto PMO, prisidėjusių prie deklaracijos sudarymo, sąrašo ieškokite: <http://www.openingparliament.org/organizations>

6. Saugoti nepriklausomą pilietinę visuomenę

Parlamentas privalo užtikrinti, kad pilietinės visuomenės organizacijos galėtų veikti laisvai ir be suvaržymų.

7. Užtikrinti efektyvų parlamento monitoringą

Parlamentas turi pripažinti pilietinės visuomenės ir žiniasklaidos teisę stebėti parlamentą ir parlamentarus. Parlamentas, norėdamas paskatinti efektyvesnę stebėjimą ir sumažinti barjerų skaičių siekiant parlamentinės informacijos, turi konsultuoti visuomenę ir pilietinės visuomenės organizacijas, kurios vykdo parlamento monitoringą.

8. Dalintis gerosiomis praktikomis

Parlamentas turi aktyviai dalintis gerąja patirtimi su kitais parlamentais ir pilietinės visuomenės organizacijomis savo regione bei tarptautinėje erdvėje, siekiant padidinti parlamentinės informacijos skaidrumą, pagerinti jos panaudojimą ir komunikacijos technologijas, bei stiprinti demokratiškus principus laikymąsi.

9. Užtikrinti teisinę pagalbą

Parlamentas privalo priimti įstatymus, kurie užtikrintų piliečių teisę į juridinę ir teisinę pagalbą tokiais atvejais, kai piliečių prieiga prie vyriausybės ir parlamento informacijos yra kvestionuojama.

10. Skleisti visą informaciją

Visuomenei pateikiama parlamentinė informacija turi būti kiek įmanoma visapusiškesnė, atspindinti parlamento veiklų visumą, taikant tik siauras ir apibrėžtas išimtis išskirtiniais atvejais.

11. Pateikti informaciją laiku

Parlamentinė informacija visuomenei turi būti pateikiama realiu laiku. Jeigu tai nėra įmanoma, parlamentinė informacija turi būti viešinama iškart, kai tik ji yra prieinama parlamento viduje.

12. Užtikrinti tikslią informaciją

Parlamentas privalo užtikrinti, kad būtų išlaikyti patikimi įrašai ir garantuoti, kad pateikiama informacija yra tiksli ir atitinka tikrovę.

Parlamentinės informacijos skaidrumo didinimas

13. Priimti parlamento skaidrumo politiką

Parlamentas privalo pasirinkti politiką, kuri užtikrintų aktyvų parlamentinės informacijos sklaidimą, įskaitant ir tokios informacijos pateikimo formato reguliavimą. Parlamento skaidrumo politika turi būti prieinama visuomenei ir apribota taisyklėmis, kuriomis remiantis būtų periodiškai peržiūrima ir tobulinama pasitelkiant inovatyvias technologijas ir gerųjų praktikų pavyzdžius. Tais atvejais, kai parlamentas neturi galimybės publikuoti visapusės ir išsamios parlamentinės informacijos, parlamentas privalo vystyti partnerystę su pilietine visuomene tam, kad užtikrintų plačią tokios informacijos sklaidą.

14. Informuoti apie parlamento vaidmenį ir funkcijas

Parlamentas turi viešinti informaciją apie savo konstitucinį vaidmenį, struktūrą, funkcijas, vidinę tvarką, administracines procedūras ir darbą, taip pat informaciją apie savo komitetus.

15. Teikti informaciją apie parlamento narius

Parlamentas turi pateikti pakankamą kiekį reguliariai atnaujinamos informacijos apie savo narius. Pateikiant tokią informaciją siekiama, kad piliečiai lengviau suprastų parlamento narių kvalifikaciją, priklausymą partijai, rinkimų mandatą, vaidmenį parlamente, dalyvavimo procentą, asmeninį personalą ir kitą informaciją, kurią parlamentarai patys norėtų apie save pateikti. Informacija apie darbo valandas parlamente ir rinkimų apygardoje taip pat turi būti prieinama visuomenei.

16. Teikti informaciją apie kitus parlamento darbuotojus ir administraciją

Parlamentas turi pateikti informaciją apie savo administracijos ir personalo struktūrą, kuri vadovauja ir administruoja parlamentinius procesus. Už parlamentinės informacijos sklaidą ir viešinimą atsakingų administracinių skyrių kontaktai turi būti prieinami viešai.

17. Teikti informaciją apie parlamento darbotvarkę

Dokumentai apie parlamento darbą, įskaitant sesijų kalendorių, informaciją apie numatytus balsavimus, darbų tvarką ir komitetų posėdžių darbotvarkę turi būti prieinami visuomenei. Parlamentas privalo iš anksto informuoti apie savo darbotvarkę tam, kad leistų pilietinei visuomenei prisidėti prie svarstomų klausimų, išskyrus retus įstatymų priėmimo skubos tvarka atvejus.

18. Skatinti piliečius įsitraukti į projektų siūlymus

Įstatymų projektai turi būti vieši ir viešinami iškart po jų pateikimo. Turint omenyje piliečių poreikį būti visiškai informuotiems apie priimamus sprendimus ir dalyvauti tokių sprendimų priėmime, parlamentas privalo užtikrinti piliečių prieigą prie ruošiamų įstatymų projektų jau pirminiame etape taip skatindamas didesnę piliečių supratimą ir politines diskusijas apie siūlomus įstatymus.

19. Viešinti komitetų posėdžių įrašus

Komitetų darbo ataskaitas, įskaitant sukurtus ir gautus dokumentus, liudytojų parodymus viešuose posėdžiuose, nuorašus ir komitetų veiksmų įrašus privaloma kuo skubiau pavišinti.

20. Registruoti parlamento balsavimus

Tam, kad būtų užtikrinta parlamentarų atskaitomybė rinkėjams, parlamentas savo plenarinėse sesijose turėtų atsisakyti balsavimo žodžiu. Tokiais atvejais reikėtų remtis vardinio balsavimo principu, kai pavardėmis tikrinamas žmogaus buvimas arba elektroninio balsavimo principu, taip siekiant užtikrinti, kad pilietinė visuomenė turėtų priėjimą prie atskirų parlamentarų balsavimų tiek plenarinėse sesijose, tiek komitetuose. Lygiai taip pat parlamentas privalo vengti įgalioto balsavimo atvejų ir, jeigu tokie vyksta, užtikrinti, kad jie nepažeidžia skaidrumo ir demokratinės atskaitomybės normų.

21. Viešinti parlamento plenarinių posėdžių įrašus

Parlamentas privalo išsaugoti ir viešinti savo plenarinius posėdžius, pasitelkiant garso ar vaizdo priemones, talpinant įrašus internete, taip pat naudojant rašytines kopijas arba Hansard formas (oficialūs pranešimai apie procedūras ir debatus).

22. Viešinti parlamento sudarytas arba parlamentui pateiktas ataskaitas

Visos parlamento sudarytos ataskaitos ar tos ataskaitos, kurios turi būti pateiktos parlamentui, jo tarnyboms ar komitetams, turėtų būti viešinamos be apribojimų, išskyrus įstatymu apibrėžtas išimtis.

23. Teikti informaciją apie biudžetą ir išlaidas

Parlamentas privalo viešinti visapuse, detalią ir lengvai suprantamą informaciją apie nacionalinį biudžetą ir viešąsias išlaidas, įskaitant praėjusias, esamas bei planuojamas pajamas ir išlaidas. Taip pat parlamentas privalo viešinti informaciją apie parlamento biudžetą, įskaitant informaciją apie biudžeto vykdymą, pasiūlymus ir kontraktus. Pastaroji informacija turi būti visiškai vieša ir pateikiama naudojant nuoseklią taksonomiją (klasifikaciją), kartu pateikiant ir lengvai suprantamos kalbos santraukas, paaiškinimus arba pranešimus, kurie palengvintų piliečių supratimą.

24. Viešinti parlamentarų turtą ir užtikrinti jų sąžiningumą

Parlamentas turi pateikti pakankamą kiekį informacijos tam, kad piliečiai galėtų priimti sprendimus apie parlamentarų dorumą, sąžiningumą, įskaitant ir informaciją apie parlamento narių turto deklaraciją, parlamentinių lėšų panaudojimą ir papildomas pajamas iš ne parlamentinės veiklos, pavyzdžiui, palūkanas, dividendus, nuomos ar kitas išmokas.

25. Viešinti informaciją apie neetišką elgesį ir galimus interesų konfliktus

Parlamentas turi nustatyti aiškias taisykles tam, kad užtikrintų informacijos, būtinos apsaugoti nuo galimų ar egzistuojančių interesų konfliktų ir etikos nusižengimų, viešinimą, įskaitant informaciją susijusią su santykiais tarp parlamentarų ir lobistų ar kitų įtakos grupių. Parlamentas taip pat privalo viešinti informaciją apie bet kokių parlamentinių ar teisminių tyrimų dėl parlamentarų neetiško elgesio, galimo interesų konflikto ar korupcijos atvejo galutinius rezultatus.

26. Suteikti prieigą prie parlamento archyvų

Jau įvykusių parlamentinių sesijų informacija turi būti skaitmenizuota, tokiu būdu įgalinant piliečius ja naudotis laisvai ir be jokių suvaržymų. Jeigu parlamentas pats negali skaitmenizuoti ir viešinti tokios savo informacijos, tuomet jis turi bendradarbiauti su atitinkamomis organizacijomis, kurios palengvintų visuomenės prieigą prie šios informacijos be jokių suvaržymų. Parlamentas privalo užtikrinti priėjimą prie parlamentinės bibliotekos tam, kad tiek parlamentarai, tiek pilietinė visuomenė turėtų galimybę pasinaudoti archyviniais parlamento darbo įrašais.

Prieigos prie parlamentinės informacijos gerinimas

27. Viešinti informaciją keliais kanalais

Informaciją apie savo darbą parlamentas privalo viešinti keliais kanalais, įskaitant tiesioginį stebėjimą, spausdintinę žiniasklaidą, radijo ir televizijos transliacijas, interneto ir mobiliąsias technologijas.

28. Užtikrinti fizinę prieigą

Atsižvelgiant į erdvės ir saugumo apribojimus, parlamentas ir jo plenarinės sesijos turi būti fiziškai pasiekiamos visiems piliečiams.

29. Užtikrinti prieigą žiniasklaidai

Parlamentas turi užtikrinti, kad žiniasklaida ir nepriklausomi stebėtojai turėtų neribojamą prieigą prie parlamentinių procesų. Tokią žiniasklaidos ir stebėtojų prieigą reguluojanti tvarka turi būti aiškiai apibrėžta ir skelbiama viešai.

30. Teikti tiesiogines ir netiesiogines transliacijas

Turi būti dedamos pastangos užtikrinti tiesiogines ir netiesiogines parlamento posėdžių transliacijas pasitelkiant radiją, televiziją ir internetą.

31. Palengvinti prieigą visos šalies mastu

Kiek tai yra įmanoma, priėjimas prie parlamentinės informacijos neturi būti ribojamas geografinių barjerų. Nors parlamentinių interneto puslapių naudojimas palengviną prieigą prie parlamentinės informacijos nepaisant geografinių suvaržymų, šalyse, kur priėjimas prie interneto yra ribotas, parlamentai turi ieškoti kitų būdų užtikrinti parlamentinės informacijos sklaidą visoje šalyje.

32. Vartoti lengvai suprantamą kalbą

Parlamentas turi užtikrinti, kad teisinė ar specifinė darbo kalba netaptų kliūtimi suprasti parlamentinę informaciją. Turint omenyje, jog parlamentas privalo naudoti specifiškai apibrėžtą kalbą priimdamas įstatymus, jis taip pat privalo parengti tokių įstatymų santraukas lengvai suprantama

kalba arba naudoti panašias priemones, kurios užtikrintų informacijos suprantamumą visiems piliečiams nepaisant jų skirtingos aplinkos ar išsilavinimo.

33. Vartoti kelias nacionalines arba numatytas darbo kalbas

Šalyse, kur konstitucija ar parlamento darbo taisyklės numato keletą nacionalinių ar darbo kalbų vartojimą, parlamentas privalo užtikrinti sinchronišką posėdžių nutarimų transliavimą tomis kalbomis ir greitą tokių nutarimų vertimą.

34. Užtikrinti nemokamą prieigą

Parlamentinę informaciją piliečiai turi teisę gauti, naudoti ir dalintis neribotai, be jokio mokesčio.

Elektroninės informacijos įgyvendinimas

35. Pateikti informaciją atvirais ir struktūrizuotais formatais

Parlamentinė informacija turi būti kaupiama ir viešinama atvirais ir struktūrizuotais formatais, tokiais kaip XML, kurie gali būti apdorojami ir nuskaitomi daugelio kompiuterių, taigi parlamentinė informacija gali būti lengvai analizuojama ir panaudojama piliečių, pilietinės visuomenės bei viešojo ir privataus sektorių.

36. Užtikrinti technologinę informacijos naudojimą

Parlamentas turi užtikrinti technologinę parlamentinės informacijos naudojimą, todėl privalo pateikti aiškias parlamento internetinės duomenų bazės ir panašių įrankių instrukcijas, kurios leidžia piliečiams gauti informaciją iš parlamento tinklapio. Turi būti dedamos pastangos plėsti parlamento tinklapio vartotojų ratą.

37. Užtikrinti piliečių privatumą

Parlamento tinklapiai privalo turėti aiškią privatumo politiką, kuri leistų piliečiams žinoti, kaip yra naudojama jų asmeninė informacija. Parlamentas negali registruoti lankytojų ar kelti narystės reikalavimų, kurie suvaržytų visuomenės priėjimą prie parlamentinės informacijos ar suteiktų galimybę naudotis asmenine piliečių informacija be aiškaus pagrindo.

38. Nepatentuotų formatų ir atviros programinės įrangos naudojimas

Savo skaitmeninės informacijos viešinimui parlamentas turi teikti pirmenybę nepatentuotiems formatams ir naudoti nemokamą bei atvirą programinę įrangą.

39. Leisti informacijos atsisiuntimus antriniam panaudojimui

Parlamentinė informacija turi būti lengvai parsisiunčiama, atviromis, neišskaidytomis dalimis ir aprašytais formatais, kas užtikrintų lengvą tokios informacijos antrinį panaudojimą.

40. Prižiūrėti parlamento tinklapius

Netgi tose šalyse, kur interneto naudojimas yra ribotas, reguliari parlamento interneto svetainių priežiūra yra labai svarbi siekiant užtikrinti parlamentinės informacijos sklaidą moderniaje ir tarpusavyje susijusiame pasaulyje. Parlamentas turi užtikrinti parlamentinės informacijos prieigą elektroniniame formate, nes tai yra labai svarbus komunikacijos tarp parlamento ir piliečių būdas.

41. Naudoti paprastas ir nesikeičiančias paieškos sistemas

Parlamentas privalo kiek įmanoma labiau supaprastinti būdus piliečiams greitai surasti norimą parlamentinę informaciją, kuriant duomenų bazes, kurios įgalintų paprastą ir išsamią paiešką naudojant tinkamą metaduomenis. Informacija turi būti prieinama nuolatinėje vietoje, pavyzdžiui tinklapyje su pastoviu URL kodu.

42. Sieti panašią informaciją

Parlamentas turi gerinti piliečių galimybes surasti norimą informaciją parlamento interneto tinklapiuose, siejant panašią informaciją pateikiančius straipsnius. Pavyzdžiui: siejant nuorodą su ankstesnėmis įstatymų versijomis, susijusiomis komitetų ataskaitomis, ekspertų liudijimais, įstatymų pakeitimais ar rašytinėmis parlamentinių diskusijų apie susijusius įstatymus kopijomis.

43. Įgalinti priminimų funkciją

Parlamentas turi suteikti piliečiams galimybę prenumeruoti priminimus apie parlamento darbą, kurie informuotų apie tam tikras parlamento iniciatyvas elektroniniu paštu, SMS žinute ar kitais panašiais būdais.

44. Palengvinti abipusę komunikaciją

Parlamentas privalo užtikrinti interaktyvių technologijų naudojimą, kuris skatintu piliečius reikšmingai prisidėti prie įstatymų leidybos ir kitų parlamento veiklų, bei palengvintų komunikaciją tarp piliečių, parlamento narių bei administracijos darbuotojų.